Сборник съдебна практика

ЗАКЛЮЧЕНИЕ НА ГЕНЕРАЛНИЯ АДВОКАТ
Г-Н N. JÄÄSKINEN
представено на 23 октомври 2012 година[1]

Дело C-401/11

Blanka Soukupová
срещу
Ministerstvo zemědělství

(Преюдициално запитване от Nejvyšší správní soud (Чешка република)

„Селско стопанство — ФЕОГА — Регламент (ЕО) № 1257/1999 — Равно третиране — Понятие „нормална пенсионна възраст“ — Различна пенсионна възраст за мъжете и жените — Подпомагане за ранно пенсиониране за земеделските производители — Директива 79/7/ЕИО“

I – Въведение

1. Настоящият спор се отнася до въпроса дали и евентуално как Чешката република е нарушила принципа на равно третиране на мъжете и жените в административно решение, с което е отказано плащането на помощ за ранно пенсиониране съгласно Регламент (ЕО) № 1257/1999 на Съвета от 17 май 1999 година относно подпомагане на развитието на селските райони от Европейския фонд за ориентиране и гарантиране на земеделието (ФЕОГА) и за изменение и отмяна на някои регламенти (наричан по-нататък „Регламент № 1257/1999“)[2].

2. Според г-жа Blanka Soukupová, чешки земеделски производител, случаят е такъв. Отказано ѝ е подпомагане за ранно пенсиониране, тъй като вече е навършила пенсионната възраст, приложима за жените съгласно чешкото право, която е по-ниска от приложимата за мъжете. Вследствие на жалбата ѝ срещу това решение Nejvyšší správní soud (Върховният административен съд на Чешката република) поставя няколко въпроса на Съда за тълкуването на Регламент № 1257/1999. Националната запитваща юрисдикция по същество иска да се установи дали принципите на равно третиране, установени в правото на Европейския съюз, изключват възможността за отказ да се отпусне помощ за ранно пенсиониране при обстоятелства, при които такава би била отпусната на мъж.

3. Целта на схемата на ЕС за подпомагане за ранно пенсиониране е да насърчи земеделските производители да прехвърлят своите земеделски стопанства на по-млади земеделски производители, преди да навършат нормалната пенсионна възраст. В настоящия случай причината за проблема е това, че в Чешката република пенсионната възраст на жените е

1 — Език на оригиналния текст: английски.

2 — ОВ L 160, 1999 г., стр. 80; Специално издание на български език, 2007 г., глава 3, том 28, стр. 134. Всички разпоредби на Регламент № 1257/1999, които са релевантни за настоящия спор, са отменени, считано от 1 януари 2007 г., с член 93 от Регламент (ЕО) № 1698/2005 на Съвета от 20 септември 2005 година относно подпомагане на развитието на селските райони от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР) (ОВ L 277, 2005 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 3, том 66, стр. 101). Доколкото обаче отказът на г-жа Soukupová за подпомагане за ранно пенсиониране е от 20 декември 2006 г., Регламент № 1257/1999 е приложим ratione temporis.

по-ниска от тази на мъжете и зависи от броя деца, които е отгледала жената. Това на свой ред означава, че правото на подпомагане за ранно пенсиониране варира според същите параметри. Така се поставя интересният въпрос дали подпомагането за ранно пенсиониране е сред „другите обезщетения“, които могат да се изплащат на мъжете и жените при неравни условия, както предвижда Директива 79/7/ЕИО на Съвета от 19 декември 1978 година относно постепенното прилагане на принципа на равното третиране на мъжете и жените в сферата на социалното осигуряване (наричана по-нататък „Директива 79/7“) [3].

II – Правна уредба

А– *Право на Съюза*

4. Член 3, параграф 1 от Директива 79/7 предвижда:

„Настоящата директива се прилага:

а) [за] закон[оу]становените схеми, които осигуряват закрила срещу следните рискове:

[…]

— старост,

[…]

б) за разпоредбите, отнасящи се до социалното подпомагане[,] дотолкова, доколкото те са предназначени да допълнят посочените в буква а) системи или да ги заменят“.

5. Член 7 от Директива 79/7 предвижда:

„1. Настоящата директива не засяга правото на държавите членки да изключват от приложното ѝ поле:

а) определянето на пенсионната възраст [с оглед отпускането на пенсии] за старост и [за осигурителен стаж и възраст] и евентуалните [произтичащи от това последици] за други обезщетения;

б) привилегиите, свързани с правото на пенсия за старост, предоставяни на лица, които са отгледали деца; придобиването на право на обезщетение след прекъсване на работа поради отглеждането на деца;

[…]

2. Държавите членки периодично правят преглед на изключенията по параграф 1, за да се уверят доколко е оправдано съществуването на тези изключения от гледна точка на социалното развитие в тази област“.

3 — ОВ L 6, стр. 24; Специално издание на български език, 2007 г., глава 5, том 1, стр. 192.

6. Съображение 23 от Регламент № 1257/1999 гласи:

„[…] ранното пенсиониране в селското стопанство трябва да бъде насърчавано, за да се подобри функционалността на земеделските стопанства, като се държи сметка за придобития опит в прилагането на Регламент (ЕИО) № 2079/92“.

7. В съображение 40 от Регламент № 1257/1999 по-специално се посочва:

„[…] мерките за премахване на неравенството и насърчаването на равните възможности за мъжете и жените трябва да бъдат подпомогнати“.

8. Член 2, единадесето тире от Регламент № 1257/1999 предвижда:

„Подпомагането на развитието на селските райони, свързано със селскостопанските дейности и тяхното преобразуване, може да се отнася до:

[…]

— премахване на неравенството и насърчаване на равните възможности за мъжете и жените посредством по-специално подпомагане на проекти, изработени и изпълнявани от жени“.

9. Съгласно член 10 от Регламент № 1257/1999:

„1. Подпомагането за ранно пенсиониране в селското стопанство допринася за следните цели:

— осигуряване на доход на възрастните земеделски производители, които решават да прекратят селскостопанската си дейност,

— насърчаване подмяната на възрастните земеделски производители със земеделски производители, които са в състояние да подобрят при необходимост икономическата функционалност на останалите земеделски стопанства,

— смяна на предназначението на селскостопанските земи за неземеделска употреба, когато земята не може да се обработва при задоволителни условия на икономическа функционалност.

2. Подпомагането на ранното пенсиониране може да включва мерки за осигуряване на доходи на земеделски работници“.

10. Член 11, параграф 1 от Регламент № 1257/1999 предвижда:

„Прехвърлителят на земеделско стопанство:

— прекратява окончателно всякаква селскостопанска дейност; той може все пак да продължи да се занимава със селско стопанство с нетърговска цел и да си запази ползването върху постройките,

— е на възраст най-малко 55 години, без да е достигнал нормалната пенсионна възраст към момента на прехвърлянето, и

— е упражнявал селскостопанска дейност през последните десет години, предшестващи прехвърлянето“.

11. Член 12, параграф 2 от Регламент №°1257/1999 предвижда:

„Продължителността на подпомагането за ранно пенсиониране не може да надвишава общо петнадесет години за прехвърлителя и десет години за селскостопанския работник. Подпомагането не може да продължава след навършване на седемдесет и пет години за прехвърлителя и не може да продължи след навършване на нормалната пенсионна възраст на работника.

Ако в случая на прехвърлителя нормалната пенсия при пенсиониране се изплаща от държавата членка, подпомагането за ранно пенсиониране се отпуска под формата на добавка към пенсията, като се отчита размерът на националната пенсия при пенсиониране“.

12. Член 2 от Регламент (ЕО) № 1260/1999 на Съвета от 21 юни 1999 година относно определянето на общи разпоредби за структурните фондове [4] предвижда:

„1. По смисъла на настоящия регламент „структурни фондове“ означава Европейския фонд за регионално развитие (ЕФРР), Европейския социален фонд (ЕСФ), Европейския фонд за ориентиране и гарантиране на земеделието (ФЕОГА), секция „Ориентиране“, и Финансовия инструмент за ориентиране на рибарството (ФИОР), наричани по-нататък „фондовете“.

[…]

5. […] Комисията и държавите членки гарантират съответствието между дейността на фондовете и други политики и дейности на Общността, по-специално в областите на заетостта, равенството на мъжете и жените, социалната политика и професионалното обучение, общата селскостопанска политика, общата политика в областта на рибарството, транспорта, енергетиката и трансевропейските мрежи, както и интегрирането на изискванията за защита на околната среда в определянето и изпълнението на дейностите на фондовете“ [неофициален превод].

13. Член 12 от Регламент (ЕО) № 1260/1999 предвижда:

„Операциите, финансирани от фондовете или получаващи помощ от ЕИБ или от друг финансов инструмент, трябва да са съобразени с разпоредбите на Договора, с инструментите, изработени по силата на Договора, както и с политиките и дейностите на Общностите, включително тези за правилата на конкуренция, възлагането на обществени поръчки, защитата и подобряването на околната среда, премахването на неравенствата и насърчаването на равенството на мъжете и жените“ [неофициален превод].

Б– *Национално право*

14. Въз основа на Регламент № 1257/1999 на 26 януари 2005 г. Чешката република приема Постановление № 69/2005 на Министерски съвет за определяне на условията за предоставяне на субсидии във връзка с ранното прекратяване на селскостопанска дейност от земеделските производители. Съгласно член 1 от постановлението целта на този акт е да се предоставят субсидии в рамките на програмата за подпомагане на ранното прекратяване на селскостопанска дейност от земеделските производители.

4 — ОВ L 161, 1999 г., стр. 1; Регламент № 1260/1999 е отменен, считано от 1 януари 2007 г., съгласно член 107 от Регламент (ЕО) № 1083/2006 на Съвета от 11 юли 2006 година за определяне на общи разпоредби за Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд и Кохезионния фонд и за отмяна на Регламент (ЕО) № 1260/1999 (ОВ L 210, 2006 г., стр. 25; Специално издание на български език, 2007 г., глава 14, том 2, стр. 64). Доколкото обаче отказът на г-жа Soukupová за подпомагане за ранно пенсиониране е от 20 декември 2006 г., Регламент № 1260/1999 урежда настоящия спор ratione temporis. Също така ще отбележа, че в член 16 Регламент № 1083/2006 защитава равното третиране на мъжете и жените с още по-ясни изрази.

15. Съгласно член 3, параграф 1 от Постановление № 69/2005 на Министерски съвет физическо лице може да подаде заявление за участие в програмата ако, наред с останалото, в деня на подаване на това заявление вече е на възраст най-малко 55 години и не е навършило изискуемата възраст за придобиване на право на пенсия за осигурителен стаж и възраст.

16. Съгласно член 29 от Закон № 155/1995 за пенсионното осигуряване, в редакцията му в сила до 31 декември 2009 г., към който препраща Постановление на Министерски съвет № 69/2005, осигуреното лице има право на пенсия за осигурителен стаж и възраст, ако е осигурявано за период от най-малко: а) 25 години и е навършило поне изискуемата възраст за придобиване на право на пенсия за осигурителен стаж и възраст, или б) 15 години и е навършило поне 65-годишна възраст, в случай че не отговаря на условието по буква а).

17. Съгласно член 32, параграф 1 от Закон № 155/1995 за пенсионното осигуряване, към който Постановление № 69/2005 на Министерски съвет също препраща, пенсионната възраст за мъжете е 60 години, а за жените — между 53 и 57 години (в зависимост от броя деца). Тези правила са се прилагали за осигурените лица, навършили тази възраст към 31 декември 1995 г. В член 32, параграф 2 от Закон № 155/1995 освен това се предвижда поетапно увеличаване на пенсионната възраст за осигурените лица, които ще достигнат тези възрастови граници през периода от 1 януари 1996 г. до 31 декември 2012 г., а член 32, параграф 3 от Закон № 155/1995 установява пенсионната възраст след 31 декември 2012 г. на 63 години за мъжете и на 59—63 години за жените (в зависимост от броя деца).

III – Фактите и отправените въпроси

18. На 3 октомври 2006 г. жалбоподателката, г-жа Blanka Soukupová, родена на 24 януари 1947 г., подава заявление за участие в програмата за ранно прекратяване на селскостопанската дейност (наричана по-нататък „програмата“).

19. На 20 декември 2006 г. Státní zemědělský intervenční fond (Държавен земеделски фонд за подпомагане) отхвърля заявлението на г-жа Soukupová за помощ за ранно пенсиониране, тъй като към деня на неговото подаване тя вече е навършила възрастта, която ѝ дава право на пенсия за осигурителен стаж и възраст. Съгласно член 32, параграфи 1 и 2 от Закон № 155/1995 за пенсионното осигуряване, в качеството си на жена, която е отгледала две деца, същата придобива право да се пенсионира на 24 май 2004 г. Ако обаче г-жа Soukupová бе имала само едно дете или не бе имала деца, тя би придобила право на пенсия едва след 24 май 2004 г.

20. Същевременно мъж, роден на същата дата като г-жа Soukupová и подал заявление за участие в програмата, не би имал право на пенсия за осигурителен стаж и възраст преди 3 октомври 2006 г. Ето защо той би получил подпомагане за ранно пенсиониране. Правото му на пенсия не би възникнало преди 2009 г. Освен това никоя разпоредба от чешкия закон не променя пенсионната възраст на мъжа в зависимост от броя деца, които той е отгледал.

21. В писменото си становище Комисията обяснява, че г-жа Soukupová има съществен финансов интерес от участие в програмата, защото средната пенсия на жените за осигурителен стаж и възраст е 7 030 CZK (287,02 EUR) през 2005 г. и 8 747 CZK (357,09 EUR) през 2007 г., докато участниците в програмата за ранно пенсиониране биха могли да получават максимална помощ от почти 13 500 CZK (551,15 EUR) (нето) в продължение на 15 години или до навършване на 75 години, което от двете настъпи по-рано.

22. Ето защо г-жа Soukupová оспорва този отказ пред Министерството на земеделието, но жалбата ѝ по административен ред е отхвърлена с решение от 12 април 2007 г. Тогава тя подава жалба пред Městský soud v Praze (Градски съд Прага). Г-жа Soukupová твърди, че чешкото законодателство води до това, че жените, които са отгледали повече деца, имат обективно по-къс срок, в който да подадат заявление за подпомагане за ранно пенсиониране, отколкото жените, които са отгледали по-малко деца, или отколкото мъжете.

23. С решение от 30 април 2009 г. Městský soud v Praze отменя решението на Министерството на земеделието, като отказва да направи тълкуване, което би довело до неоправдани различия между земеделските производители от мъжки и от женски пол. Městský soud v Praze отбелязва по-специално че едно от предварителните условия по чешкото право за придобиване на право на пенсия за осигурителен стаж и възраст е навършването на пенсионна възраст. По социални и исторически причини пенсионната възраст за мъжете и жените е различна, като тя се определя в зависимост от броя деца, които жената е отгледала. Městský soud v Praze не намира законно основание за каквато и да е разлика в третирането във връзка с подпомагането за ранно пенсиониране според възрастта, пола или броя родени деца, и връща делото на Министерството на земеделието за ново разглеждане.

24. Министерството на земеделието подава касационна жалба срещу решението на Městský soud v Praze пред Nejvyšší správní soud. То по-специално твърди, че Регламент № 1257/1999 съдържа конкретна разпоредба само за долната възрастова граница на лицата, подали заявление за помощ за ранно пенсиониране (но не и за горната възрастова граница), че нормалната пенсионна възраст е определена по различен начин в отделните държави членки и че изразът „нормална пенсионна възраст“ в член 11, параграф 1 от Регламент № 1257/1999 и изразът „пенсионна възраст“ в член 32 от Закон № 155/1995 за пенсионното осигуряване имат еднакъв смисъл.

25. Nejvyšší správní soud решава да отправи следните преюдициални въпроси:

„1. Може ли понятието „нормална пенсионна възраст“ към момента на прехвърляне на земеделско стопанство съгласно член 11 от Регламент (ЕО) № 1257/1999 на Съвета от 17 май 1999 година относно подпомагане на развитието на селските райони от Европейския фонд за ориентиране и гарантиране на земеделието (ФЕОГА) и за изменение и отмяна на някои регламенти да се тълкува като „изискуемата възраст за придобиване на право на пенсия за осигурителен стаж и възраст“ на дадения заявител по смисъла на националното законодателство?

2. При положителен отговор на първия въпрос, в съответствие ли е с правото на Европейския съюз и с общите принципи на правото на Европейския съюз „нормалната пенсионна възраст“ към момента на прехвърляне на земеделско стопанство да се определя по различен начин за конкретните заявители в зависимост от техния пол и броя на отгледаните от тях деца?

3. При отрицателен отговор на първия въпрос, какви критерии следва да вземе предвид националният съд при тълкуването на понятието „нормална пенсионна възраст“ към момента на прехвърляне на земеделско стопанство съгласно член 11 от Регламент (ЕО) № 1257/1999 на Съвета от 17 май 1999 година относно подпомагане на развитието на селските райони от Европейския фонд за ориентиране и гарантиране на земеделието (ФЕОГА) и за изменение и отмяна на някои регламенти?“.

26. Г-жа Soukupová, чешкото правителство, полското правителство и Европейската комисия представят писмени становища. Чешкото правителство и Комисията участват в съдебното заседание на 28 юни 2012 г.

IV – Анализ

А– *Уводни бележки*

27. Настоящият спор поставя въпроса дали държава членка, която е упражнила правото си съгласно правото на Съюза да предвиди различна пенсионна възраст за мъжете и за жените, що се отнася до отпускането на пенсия за осигурителен стаж и възраст, може да се основе на същите дискриминационни национални правила, за да определи „нормалната пенсионна възраст“ съгласно член 11, параграф 1 от Регламент № 1257/1999. Ето защо скритата сложност на разглежданото дело се дължи на свободата, предоставена на държавите членки с член 7, параграф 1 от Директива 79/7 относно спазването на принципа на равно третиране при определянето на пенсионната възраст с оглед отпускането на пенсия за старост и пенсия за осигурителен стаж и възраст, и възможните произтичащи от това последици за други обезщетения.

28. Първият въпрос обаче е формулиран по по-директен начин, който не отразява тази сложност. С него се пита просто дали понятието „нормална пенсионна възраст“ съгласно правото на Съюза може да се тълкува като „изискуемата възраст за придобиване на право на пенсия за осигурителен стаж и възраст“ съгласно националното право. Според мен това е контекстът, в който трябва да се разбира Регламент № 1257/1999 и следователно да се отговори на първия въпрос.

29. Въпросът обаче не се изчерпва с това. Законодателят на ЕС, също както и държавите членки, когато прилагат или привеждат в действие правото на Съюза, са обвързани от принципа на равно третиране на мъжете и жените. Всеки законодателен акт на ЕС, който не може да се тълкува в съответствие с този принцип, е невалиден[5] или съгласно общия принцип за тълкуване общностният акт трябва, доколкото е възможно, да се тълкува по начин, който не поставя под съмнение неговата валидност, в съответствие с цялото първично право, и по-специално с принципа на равно третиране[6].

30. Ето защо следва да се отчете позицията на държави членки като Чешката република, които са упражнили правото си съгласно правото на Съюза да предвидят различна пенсионна възраст за мъжете и жените по отношение на пенсията за осигурителен стаж и възраст. Това означава, че е необходим общ подход, който надлежно отчита общите принципи на правото на Съюза в областта на равенството.

Б– *Първи въпрос*

31. По принцип понятието „нормална пенсионна възраст“ към момента на прехвърляне на земеделско стопанство съгласно член 11, параграф 1 от Регламент № 1257/1999 трябва да се тълкува като „изискуемата възраст за придобиване на право на пенсия за осигурителен стаж и възраст“. Този извод следва от целите, които преследва Регламент № 1257/1999, и от текста на неговите разпоредби.

5 — Вж. например Решение на Съда от 1 март 2011 г. по дело Association belge des Consommateurs Test-Achats и др. (C-236/09, Сборник, стр. I-773).

6 — Вж. Решение на Съда от 16 септември 2010 г. по дело Chatzi (C-149/10, Сборник, стр. I-8489, точка 43).

32. Подпомагането за ранно пенсиониране няма за цел да предостави добавка към пенсията за осигурителен стаж и възраст по социални причини, нито цели директно да предостави допълнителен доход на възрастните земеделски производители. Тези последици са присъщи на Регламент № 1257/1999 като средство за постигане на основната цел на програмата за подпомагане на ранното пенсиониране — да се създаде икономически стимул за по-възрастните земеделски производители да прекратят дейностите си преждевременно, при обстоятелства, при които нормално не биха направили това.

33. Следователно целта на програмата за подпомагане на ранното пенсиониране е да улесни структурното преобразуване на земеделския сектор, за да се гарантира по-добре функционалността на земеделските стопанства. Както отбелязва Комисията в писменото си становище, съществува презумпция, която е в основата на Регламент № 1257/1999, че по-възрастните земеделски производители ще са по-малко склонни от по-младите земеделски производители да използват модерна технология, която ще увеличи производителността на земеделските стопанства. Както е посочено в съображение 23 от Регламент № 1257/1999, ранното пенсиониране на земеделските производители се насърчава, за да се подобри функционалността на земеделските стопанства.

34. Може да се предположи обаче, че при нормални обстоятелства земеделският производител няма да прекрати своята дейност, *преди* да получи право на алтернативен източник на доход под някаква форма на пенсия. Следователно изглежда съобразено с тази логика като условие за плащането на помощта за *ранно* пенсиониране да се изисква съответното заявление да бъде подадено, преди да е придобито правото на нормалната пенсия за осигурителен стаж и възраст.

35. Както отбелязва Комисията в писменото си становище, съгласно член 12, параграф 2 от Регламент № 1257/1999, ако нормалната пенсия при пенсиониране се изплаща от държавата членка, подпомагането за ранно пенсиониране се отпуска под формата на добавка към пенсията, като така се избягва прекомерната компенсация под формата на обезщетение заедно с пенсията за осигурителен стаж и възраст. Фактът, че помощта за ранно пенсиониране продължава да се изплаща след нормалното пенсиониране, показва, че тя цели да предостави достатъчен стимул на земеделските производители, чиито национални пенсии за осигурителен стаж и възраст са скромни и които иначе биха продължили селскостопанската си дейност и след достигане на пенсионна възраст.

36. Ще отбележа още, че съгласно член 12, параграф 2 от Регламент № 1257/1999 максималната продължителност на помощта за ранно пенсиониране е 15 години в случая на прехвърлители на земеделски стопанства и може им да бъде изплащана до навършването на 75-годишна възраст. От друга страна, тъй като член 11, параграф 1 от Регламент № 1257/1999 забранява на държавите членки да включват в програмата земеделски производители, които вече са достигнали „нормална пенсионна възраст“, тези разпоредби, разглеждани заедно, не допускат държавите членки да включват в програмата земеделски производители, които са достигнали нормална пенсионна възраст, но все пак дава възможност на държавите членки да продължат да изплащат помощта, след като производителите навършат тази възраст.

37. Според мен понятието „нормална пенсионна възраст“ в член 11, параграф 1 и, разбира се, в член 12, параграф 2 от Регламент № 1257/1999, трябва да се тълкува по еднакъв начин в целия Европейски съюз. Подобно обаче на много други понятия, използвани в непосредствено приложимите регламенти на Съюза, това понятие от правото на Съюза мълчаливо препраща към разпоредби на националното право, които не са хармонизирани. Ето защо, дори ако понятието „нормална пенсионна възраст“ в Регламента трябва да се тълкува като отнасящо се до възрастта, която се изисква за придобиване на право на пенсия за осигурителен стаж и възраст, а не примерно до възрастова граница във връзка с определени национални програми за ранно пенсиониране, тази възраст се определя конкретно от приложимото национално

законодателство [7].

38. При прилагането на понятието за нормална пенсионна възраст обаче трябва да бъдат спазени изискванията за равно третиране. Въпреки че по принцип тези разпоредби позволяват на държавите членки да свържат „нормалната пенсионна възраст“ съгласно Регламент № 1257/1999 с „изискуемата възраст за придобиване на право на пенсия за осигурителен стаж и възраст“ съгласно националното законодателство, това може да бъде направено при спазване на принципа на равно третиране на мъжете и жените. Ще разгледам какво изисква това в моя отговор на втория въпрос.

39. Ето защо предлагам на първия въпрос да се даде следният отговор:

„Понятието „нормална пенсионна възраст“ към момента на прехвърляне на земеделско стопанство съгласно член 11 от Регламент № 1257/1999 може да се тълкува като „изискуемата възраст за придобиване на право на пенсия за осигурителен стаж и възраст“ на дадения заявител по смисъла на националното законодателство“.

B– *Втори въпрос*

1. Предварителни бележки

40. С втория си въпрос Nejvyšší správní soud иска да се установи дали е в съответствие с правото на Европейския съюз и с общите принципи на правото на Европейския съюз „нормалната пенсионна възраст“ към момента на прехвърляне на земеделско стопанство да се определя по различен начин за конкретните заявители в зависимост от техния пол и броя на отгледаните от тях деца.

41. Тук следва да се припомни, че съгласно чешкото право „изискуемата възраст за придобиване на право на пенсия за осигурителен стаж и възраст“ е различна за мъжете и за жените. Освен това тя се влияе от броя деца, които е отгледала жената, но не и от броя деца, отгледани от мъжа. Може ли това да оправдае разлика в условията, при които се изплаща помощта за ранно пенсиониране съгласно Регламент № 1257/1999?

42. В този контекст е необходимо първо да се обсъди въпросът дали различното третиране на земеделските производители от мъжки и от женски пол съгласно чешкото право при подпомагането за ранно пенсиониране може да бъде „оправдано“ с членове 3 и 7 от Директива 79/7. Ето защо трябва да се разгледат следните въпроси:

i) съществува ли особен правен режим съгласно правото на Съюза, който обхваща плащането на помощ за ранно пенсиониране, или въпросът трябва да се реши с оглед на общите принципи на правото на Съюза в областта на забраната за неравно третиране?

ii) Третирана ли е г-жа Soukupová по различен начин от мъж в сходно положение?

iii) Ако да, има ли обективна обосновка за тази разлика в третирането? [8]

7 — Вж. за аналогично положение, отнасящо се до понятие в директива, Решение на Съда от 21 октомври 2010 г. по дело Padawan (C-467/08, Сборник, стр. I-10055, точка 37).

8 — Вж. например Решение на Съда от 21 юли 2011 г. по дело Nagy (C-21/10, Сборник, стр. I-6769, точка 47).

(iv) Ако да, разликата в третирането пропорционална ли е на преследваната цел?[9].

2. Директива 79/7 не е релевантна за разрешаването на спора

43. Като начало признавам, че член 7, параграф 1, букви а) и б) от Директива 79/7 действително запазва правото на държавите членки да определят пенсионната възраст с оглед на отпускането на пенсии за старост и за осигурителен стаж и възраст и евентуалните произтичащи от това последици за други обезщетения (включително предимства за лицата, които са отглеждали деца)[10]. Както е отразено в писменото становище на полското правителство, следователно изглежда би могло да се твърди, че подпомагането за ранно пенсиониране е обезщетение, което произтича от (законосъобразната) разлика между пенсионната възраст за мъжете и за жените съгласно чешкото право.

44. При все това, както отбеляза Комисията в писменото си становище, подпомагането за ранно пенсиониране не спада към законоустановените схеми, изброени в член 3, параграф 1, букви а) и б) от Директива 79/7[11]. Това следователно повдига въпроса дали подпомагането за ранно пенсиониране може да се включи в „други обезщетения“ съгласно член 7 от Директива 79/7, по отношение на които държавите членки действително са освободени от спазването на принципа на равно третиране между мъжете и жените.

45. Както отбеляза Комисията в съдебното заседание, член 7 от Директива 79/7 винаги е бил тълкуван стеснително. Съдът е постановил, че „когато [...] държава членка предвижда различна пенсионна възраст за мъжете и за жените с оглед отпускането на пенсиите за старост и за осигурителен стаж и възраст, дерогирането е допустимо само в случаите на дискриминация, които по необходимост и обективно са свързани с разликата в пенсионната възраст“[12].

46. Според мен в светлината на установената съдебна практика правото на подпомагане за ранно пенсиониране не може да се свърже съгласно член 7, параграф 1 от Директива 79/7 с разликата в третирането на мъжете и жените по отношение на възрастта, на която те придобиват право на пенсия за осигурителен стаж и възраст. Това се дължи на факта, че „другите обезщетения“, които са обхванати от член 7, параграф 1, буква а) и в рамките на които различното третиране на мъжете и жените на основание възраст може да е законосъобразно, могат да доведат само до дискриминация, която „е обективно необходима, за да не се наруши финансовата стабилност на системата за социално осигуряване или за да се осигури съгласуваността между пенсионната схема за осигурителен стаж и възраст и схемите на другите обезщетения“[13].

47. Както вече споменах, подпомагането за ранно пенсиониране е не социалноосигурително обезщетение, а обезщетение, което цели да подобри производителността на селското стопанство, с други думи, инструмент на общата селскостопанска политика. Нито преписката, нито доказателство, представено в съдебното заседание, показва, че задължително има фискална връзка между плащането на помощта за ранно пенсиониране, от една страна, и

9 — Вж. точка 107 от заключението, представено на 8 септември 2005 г. от генералния адвокат Kokott (Решение на Съда от 27 юни 2006 г. по дело Парламент/Съвет, C-540/03, Recueil, стр. I-5769), в което се цитират по-специално Решение на Общия съд от 23 март 1994 г. по дело Huet/Сметна палата (T-8/93, Recueil, стр. II-103, точка 45) и Решение на Общия съд от 2 март 2004 г. по дело Di Marzio/Комисия (T-14/03, Recueil FP, стр. I-A-43 и II-167, точка 83). Като пример за действието на принципа на пропорционалност в контекста на прилагането на Регламент № 1257/1999 от държава членка вж. Решение на Съда от 4 юни 2009 г. по дело JK Otsa Talu (C-241/07, Сборник, стр. I-4323).

10 — Решение на Съда от 29 ноември 2001 г. по дело Griesmar (C-366/99, Recueil, стр. I-9383).

11 — Законоустановените схеми, посочени в член 3, параграф 1, букви а) и б) от Директива 79/7, осигуряват закрила срещу болест, инвалидност, старост, трудова злополука, професионална болест и безработица. Директивата е приложима и за социалното подпомагане, доколкото то е предназначено да допълни или да замени посочените схеми.

12 — Решение на Съда от 30 април 1998 г. по дело De Vriendt и др. (C-377/96-C-384/96, Recueil, стр. I-2105, точка 25).

13 — Решение на Съда от 19 октомври 1995 г. по дело Richardson (C-137/94, Recueil, стр. I-3407, точка 19).

схемата на пенсията за осигурителен стаж и възраст в Чешката република, както и системата ѝ за социално осигуряване като цяло, от друга, или че разликата в третирането е обоснована от нуждата да се поддържа подобна съгласуваност. С изключение на плащането на помощта за ранно пенсиониране като добавка към пенсията за осигурителен стаж и възраст, както е предвидено в член 12, параграф 2 от Регламент № 1257/1999, двете плащания се характеризират по-скоро с независимостта си едно от друго. При това положение няма как да се съглася с доводите на полското правителство в смисъл, че член 7, параграф 1, буква а) от Директива 79/7 може да оправдае всякаква разлика в третирането между г-жа Soukupová и земеделски производител от мъжки пол на същата възраст.

48. Действително, както е отбелязано в писменото становище на г-жа Soukupová, макар чешкият Конституционен съд да е постановил, че неравното третиране на мъжете и жените е обосновано в сърцевината на националната пенсионна система, от това не следва, че такова неравно третиране трябва да се прилага и в други области на живота на чешките граждани, като определянето на правото на подпомагане за ранно пенсиониране [14].

49. В допълнение, от член 7, параграф 1, буква б) от Директива 79/7, въз основа на който държавите членки могат да изключат от приложното ѝ поле „б) привилегиите, свързани с правото на пенсия за старост, предоставяни на лица, които са отгледали деца“, не може да се изведе правно основание за разликата в третирането между г-жа Soukupová и мъж в сходно на нейното положение. Това е така просто поради факта че г-жа Soukupová е поставена в по-неблагоприятно положение от гледна точка на правото ѝ на подпомагане за ранно пенсиониране, защото е отгледала деца. Тя има съществен финансов интерес да участва в програмата. Ето защо чешкото правителство неправилно твърди, че г-жа Soukupová няма да претърпи никакви особено негативни последици, като се пенсионира и получи пълна национална пенсия. Напротив, според представената от Комисията информация, на която вече се позовах, тя ще понесе значителна финансова загуба поради изключването ѝ от подпомагането за ранно пенсиониране.

50. Освен това според мен подпомагането за ранно пенсиониране не само не попада в обхвата на изключението, предвидено в член 7, параграф 1, буква а), но и не е „свързан[о] с правото на пенсия за старост“ по смисъла на член 7, параграф 1, буква б). Става въпрос по-скоро за плащане, което произтича от ФЕОГА.

51. Поради това, макар да признавам, че определянето на „нормалната пенсионна възраст“ съгласно член 11, параграф 1 от Регламент № 1257/1999 е свързано с националното законодателство в областта на пенсиите, не мога да направя извод, който би позволил на държавите членки при прилагането на Регламент № 1257/1999 да нарушават основни принципи на правото на Съюза, включително забраната за дискриминация, основана на пола [15]. Всъщност Съдът е постановил, че „дадена разпоредба на общностен акт може сама по себе си да не зачита основните права, ако налага на държавите членки или изрично или мълчаливо ги

14 — Следователно чешкото правителство не може да се позовава на Решение на Европейския съд по правата на човека от 20 юни 2011 г. по дело Andrle с/у Чешка република (жалба № 6268/08), което се отнася до отделния въпрос за съвместимостта на правните норми относно пенсията за осигурителен стаж и възраст — които водят до дискриминация, основана на възраст във връзка с броя отгледани от майките деца — с член 14 и с член 1, Протокол № 1 от ЕКПЧ. Решение по дело Andrle не се прилага ratione materie към настоящото дело, защото в дело Andrle Съдът по правата на човека на първо място е трябвало да определи дали предоставянето на *привилегия* на жените представлява правомерна цел, която може да обоснове дерогиране на забраната за неравно третиране, предвидена в член 14 от ЕКПЧ.

15 — Вж. Решение на Съда от 15 юни 1978 г. по дело Defrenne/Sabena (149/77, Recueil, стр. 1365, точки 26—27). Вж. и член 2 ДЕС, член 3, параграф 3 ДЕС и членове 8 ДФЕС и 10 ДФЕС, както и членове 21 и 23 от Хартата на основните права на Европейския съюз. Вж. също, в специфичния контекст на развитието на селските райони, съображение 40 от Регламент № 1257/1999, член 2, единадесето тире от същия регламент и член 2, параграф 5 и член 12 от Регламент № 1260/1990.

оправомощава да приемат или да запазят национално законодателство, което не зачита тези права“ [16], или, както отбелязва генералният адвокат Kokott: „законодателят на Съюза не може да оправомощава държавите членки да вземат мерки, които биха нарушили основните права на Съюза“ [17].

52. Следователно различното третиране на земеделските производители от мъжки и от женски пол в контекста на подпомагането за ранно пенсиониране не може да бъде „оправдано“ с членове 3 и 7 от Директива 79/7. Както вече изтъкнах, поради това е необходимо да се разгледат четирите въпроса, които посочих в точка 42 по-горе.

3. Подходящият правен режим

53. Както отбелязва Nejvyšší správní soud, далеч не е ясно, че евентуалната дискриминация, на която може да е била обект г-жа Soukupová по отношение на достъпа до подпомагането за ранно пенсиониране, попада в обхвата на някоя от законодателните мерки, приети от Европейския съюз за борба с дискриминацията, основана на пола [18]. Съгласен съм и с довода, съдържащ се в писменото становище на Комисията, че подпомагането за ранно пенсиониране не може да се разглежда като „заплащане“ съгласно член 157 ДФЕС, тъй като не е пенсия, която се предоставя на работник поради трудовото му правоотношение с бивш работодател, както изисква практиката на Съда [19].

54. Както обаче вече споменах, когато е отказала подпомагане за ранно пенсиониране на г-жа Soukupová, Чешката република е приложила Регламент № 1257/1999. Принципът на равно третиране на мъжете и жените е изрично посочен в съображение 40 и в член 2, единадесето тире от Регламент № 1257/1999, както и в член 2, параграф 5 и член 12 от Регламент № 1260/1999. Няма съмнение, че при прилагането и привеждането в действие на правото на Съюза в областта на селското стопанство държавите членки са обвързани от принципа на равно третиране [20].

55. Ето защо това означава, че преценката дали г-жа Soukupová е била обект на незаконосъобразна дискриминация, в нарушение на правото на Съюза, трябва да се направи с оглед на общия принцип на равенство.

16 — Решение на Съда от 27 юни 2006 г. по дело Парламент/Съвет (C-540/03, Recueil, стр. I-5769, точка 23).

17 — Вж. точка 30 от заключението, представено от генералния адвокат Kokott на 30 септември 2010 г. по дело C-236/09 (Решение на Съда от 1 март 2011 г. по дело Association Belge des Consommateurs Test-Achats и др., C-236/09, Сборник, стр. I-773).

18 — Единствената законодателна мярка, която гарантира равно третиране, прилага се за специфичното положение на самостоятелно заетите земеделски производители от женски пол и е приложима ratione temporis, е Директива 86/613/ЕИО на Съвета от 11 декември 1986 година за прилагане принципа на равното третиране на мъжете и жените, […] извършващи дейности в качеството на самостоятелно заети лица, включително и в сектора на земеделието, както и за закрила на самостоятелно заетите жени по време на бременност и майчинство (ОВ L 359, 1986 г., стр. 56; Специално издание на български език, 2007 г., глава 5, том 2, стр. 56). Нито една от нейните разпоредби обаче не може да се тълкува в смисъл, че обхваща дискриминацията в контекста на подпомагането за ранно пенсиониране. Директива 86/613 е отменена, считано от 5 август 2012 г., в съответствие с член 17 от Директива 2010/41/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 7 юли 2010 година за прилагане на принципа на равно третиране на мъжете и жените, които извършват дейности в качеството на самостоятелно заети лица и за отмяна на Директива 86/613/ЕИО на Съвета (ОВ L 180, 2010 г., стр. 1).

19 — Решение на Съда от 13 ноември 2008 г. по дело Комисия/Италия (C-46/07, Сборник, стр. I-151, точка 35).

20 — Следователно положението по настоящото дело е диаметрално противоположно на положението по дело C-309/96 (Решение на Съда от 18 декември 1997 г. по дело Annibaldi, C-309/96, Recueil, стр. I-7493), в което се поставя въпросът дали разглежданото национално законодателство, оспорено на основание по-специално на принципа на равно третиране, не попада в „обхвата на общностното право“ (вж. точка 24) по няколко причини, една от които е фактът, че „в настоящия случай нищо не показва, че целта на регионалния закон е била да се приведе в действие разпоредба на общностното право както в сферата на селското стопанство, така и в сферата на околната среда или на културата“ (вж. точка 21).

4. Третирана ли е г-жа Soukupová по различен начин от мъж в сходно положение?

56. Според мен г-жа Soukupová може да се приеме за дискриминирана въз основа на нейния пол, тъй като пенсионната ѝ възраст се влияе от броя деца, които има, докато този въпрос не засяга пенсионната възраст на мъжете (която във всеки случай е по-висока от пенсионната възраст на жените). Съгласно чешкото право г-жа Soukupová е третирана по различен начин от мъж на същата възраст и със същия брой деца, тъй като тя разполага с по-малко време, за да подаде заявление за подпомагане за ранно пенсиониране. Това на свой ред води до значителни и неблагоприятни финансови последици. Както Комисията отбелязва в писменото си становище, предоставената ѝ привилегия за ранен достъп до пенсия с признаването на нейния пол и на факта, че е родила две деца, се е преобразувала в недостатък при подпомагането за ранно пенсиониране. Както вече отбелязах, това се отразява в разликите в средните суми, които се изплащат на жените в рамките на системата на пенсията за осигурителен стаж и възраст през 2005 г. и 2007 г., и максималните суми, изплащани на основание подпомагането за ранно пенсиониране.

57. Според чешкото правителство г-жа Soukupová не се намира в същото положение като мъж, навършил същата възраст като нея. Това се дължало на факта, че в случая на мъжа Регламент № 1257/1999 бил в състояние да постигне своята цел да насърчава ранното пенсиониране, докато в случая на г-жа Soukupová същите тези мерки не можели да се приложат, защото тя вече била навършила пенсионната възраст. Или, както твърдяло полското правителство, доколкото целта на Регламент № 1257/1999 била да насърчи ранното пенсиониране, за да се подобри функционалността на земеделските стопанства, преследваната от Регламент № 1257/1999 цел губела своя смисъл, след като г-жа Soukupová навърши законоустановената пенсионна възраст, която била по-ниска от приложимата за мъжете.

58. Не мога да приема тези доводи. Първо, считам, че програмата е насочена не към ранното пенсиониране само по себе си, а към прехвърляне на селскостопански дейности към по-млади земеделски производители. Доводите на чешкото и на полското правителство са ирелевантни, освен ако съществува национално правило, което забранява на навършилите нормална пенсионна възраст земеделски производители да продължат да упражняват селскостопанската си дейност и принуждава съответния земеделски производител да прехвърли тези дейности. С други думи, фактът, че земеделски производител от женски пол е навършил приложимата за него пенсионна възраст, не води непременно до прехвърляне на дейностите му на по-млад земеделски производител. Следователно прилагането на по-ниска пенсионна възраст към земеделските производители от женски пол действително намалява броя на случаите, в които прехвърлянето е икономически функциониращa алтернатива на продължаването на дейността от по-възрастния земеделски производител колкото е възможно по-дълго. Всъщност чешкото законодателство изключва земеделските производители от женски пол с много деца от приложното поле на програмата и така създава пречка за постигането на полезното действие на програмата на ЕС за ранно пенсиониране.

59. В допълнение, както отбелязва Комисията в писменото си становище, търпяното от г-жа Soukupová неблагоприятно положение поради разглежданите национални разпоредби има последици, които са в явно противоречие с принципа на равно третиране. Нито в писмените становища, нито в съдебното заседание е оспорено, че мъж със същия брой деца като г-жа Soukupová би получил подпомагане за ранно пенсиониране. Това е напълно достатъчно, за да се установи разлика в третирането.

5. Има ли обективна обосновка за тази разлика в третирането?

60. Чешкото правителство твърди, че всяка разлика в третирането е обективно обоснована, по-специално с преследваната от Регламент № 1257/1999 цел — да насърчи по-възрастните земеделски производители да прекратят преждевременно селскостопанската си дейност, като се пенсионират по-рано [21]. Полското правителство добавя, че отказът за отпускане на г-жа Soukupová на помощ за ранно пенсиониране е основателен, защото тя вече имала право на пенсия за осигурителен стаж и възраст, така че след като прекратила селскостопанската си дейност, не била лишена от средства за прехрана.

61. Не мога да приема тези доводи. Структурно-политическите цели на разпоредбите на Регламент № 1257/1999 са напълно постижими, без държавите членки да прибягват до дискриминационно третиране. Освен това по-малкото средства, с които разполага г-жа Soukupová, под формата на пенсия без допълнителна помощ за ранно пенсиониране, нямат логическа връзка с обективната обосновка, която изисква правото на Съюза, за да стане законосъобразно дискриминационното третиране. Тази разлика в третирането, която е в ущърб на г-жа Soukupová, не е подходяща за постигането на целта да се осигури по-голяма производителност на земеделските стопанства в Европейския съюз (чрез ранно пенсиониране) [22].

62. Доколкото направих извод, че няма обективна обосновка за тази разлика в третирането, според мен не е необходимо да разглеждам съответствието с принципа на пропорционалност. Ако Съдът обаче не е съгласен със заключението ми и стигне до този етап на проверката, по мое мнение е достатъчно да се претегли претърпяната финансова загуба от г-жа Soukupová спрямо предимствата, които възникват от нейното ранно придобиване на право на пенсия за осигурителен стаж и възраст. Тъй като помощта за ранно пенсиониране се изплаща за максимален период от 15 години, положението на г-жа Soukupová действително ще е много по-различно от финансовото положение на мъж, поставен при същите обстоятелства като нея. Тази разлика е прекомерна с оглед на целите, преследвани с Регламент № 1257/1999.

63. Ето защо предлагам на втория въпрос да се даде следният отговор:

„Не е в съответствие с правото на Европейския съюз „нормалната пенсионна възраст“ към момента на прехвърляне на земеделско стопанство за целите на предвиденото от ЕС подпомагане за ранно пенсиониране да се определя по различен начин за конкретните заявители в зависимост от техния пол“.

21 — Ще отбележа, че въз основа на Решение на Съда от 18 ноември 2010 г. по дело Kleist (C-356/09, Сборник, стр. I-11939, точки 30 и 31), дискриминацията, на която е обект г-жа Soukupová, изглежда е пряка. Това означава, че ако въпросът се уреждаше от Договорите или от директивите в областта на равното третиране, с изключение на позитивните мерки, съображенията, които могат да служат като основание, щяха да се свеждат до тези, съдържащи се в Договорите и в релевантното вторично законодателство. В настоящия случай обаче дискриминацията е претърпяна при прилагането и привеждането в действие от държава членка на общ законодателен акт на ЕС. В този контекст забраната за дискриминация между мъжете и жените е конкретен израз на общия принцип на равно третиране, за който винаги се прилага широката категория на „обективната обосновка“. Вж. например Решение по дело Association belge des Consommateurs Test-Achats и др. (посочено по-горе в бележка под линия 5, точка 28).

22 — Решение на Съда от 20 октомври 2011 г. по дело Brachner (C-123/10, Сборник, стр. I-10003, точки 70 и 71 и цитираната там съдебна практика). Ще отбележа още, че в точка 69 Съдът посочва, че от него е поискано да установи дали дадено неблагоприятно положение може да бъде обосновано, поради факта че разглежданите в това дело жени започват да получават пенсия по-рано. Съдът приема в точки 76—79, че то не може да бъде обосновано.

Г– *Отговорът на третия въпрос*

64. Според мен третият въпрос трябва леко да се преформулира, тъй като от Съда се иска да отговори на този въпрос само ако отговорът на първия въпрос е отрицателен. Както вече изясних, настоящото дело е такова, че по него е невъзможно да се отговори просто с „да“ или „не“. Предвид това бих зачеркнал думите „при отрицателен отговор на първия въпрос“ и само ще предоставя на националната юрисдикция всички необходими насоки относно критериите за прилагане на „нормалната пенсионна възраст“ по смисъла на член 11 от Регламент № 1257/1999.

65. Както отбелязва Комисията в писменото си становище, подходящият референтен критерий, за да се определи правото на г-жа Soukupová на подпомагане за ранно пенсиониране, е „нормалната пенсионна възраст“ по смисъла на член 11, параграф 1 от Регламент № 1257/1999 на мъж на нейната възраст.

66. Съгласно постоянната практика на Съда, когато не са били приети мерки за възстановяване на равното третиране, неговото спазване може да се гарантира само ако на лицата от категорията, която е в неблагоприятно положение, се предоставят същите предимства, от които се ползват лицата в привилегированата категория [23]. Лицето в неблагоприятно положение трябва да бъде поставено в същото положение като лицето, което се ползва от привилегията. Това означава — макар Nejvyšší správní soud да предлага редица алтернативни критерии — че в настоящия случай, когато чешките преценяват дали г-жа Soukupová има право на подпомагане за ранно пенсиониране, национални органи трябва просто да я третират по начина, по който биха третирали мъж на нейната възраст.

67. Ето защо предлагам на третия въпрос да се даде следният отговор:

„При прилагането на понятието „нормална пенсионна възраст“ към момента на прехвърляне на земеделско стопанство съгласно член 11 от Регламент № 1257/1999 условието за по-висока пенсионна възраст, приложимо към земеделските производители от мъжки пол, трябва да се прилага и към земеделските производители от женски пол“.

V – Заключение

68. По изложените съображения предлагам на Съда да даде следния отговор на въпросите, отправени от Nejvyšší správní soud:

„1. Понятието „нормална пенсионна възраст“ към момента на прехвърляне на земеделско стопанство съгласно член 11 от Регламент (ЕО) № 1257/1999 на Съвета от 17 май 1999 година относно подпомагане на развитието на селските райони от Европейския фонд за ориентиране и гарантиране на земеделието (ФЕОГА) и за изменение и отмяна на някои регламенти може да се тълкува като „изискуемата възраст за придобиване на право на пенсия за осигурителен стаж и възраст“ на дадения заявител по смисъла на националното законодателство.

23 — Вж. например Решение на Съда от 22 юни 2011 г. по дело Landtová (C-399/09, Сборник, стр. I-5573, точка 51 и цитираната съдебна практика). Вж. и Решение на Съда от 21 юни 2007 г. по дело Jonkman и др. (C-231/06-C-233/06, Сборник, стр. I-5149, точки 36—40) относно задълженията на държавите членки, включително на техните съдилища, когато е установена дискриминация, нарушаваща правото на Съюза.

2. Не е в съответствие с правото на Европейския съюз „нормалната пенсионна възраст“ към момента на прехвърляне на земеделско стопанство за целите на предвиденото от Европейския съюз подпомагане за ранно пенсиониране да се определя по различен начин за конкретните заявители в зависимост от техния пол.

3. При прилагането на понятието „нормална пенсионна възраст“ към момента на прехвърляне на земеделско стопанство съгласно член 11 от Регламент № 1257/1999 условието за по-висока пенсионна възраст, приложимо към земеделските производители от мъжки пол, трябва да се прилага и към земеделските производители от женски пол“.